

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОКОПРОДУКТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Соколюк К. Ю.

*Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
НАН України», Одеса (Україна)*

Ключовим завданням ринку молока та молочних продуктів є насамперед максимальне задоволення внутрішнього попиту [1]. Тому основним завданням є максимальна підтримка ОСГ та фермерських господарств. Як у довоєнний, так і у воєнний період така підтримка надавалася. Проте, на жаль, відсутня комплексність і системність її реалізації, що, безумовно, негативно позначилась і на її ефективності.

За результатами аналізу окремих програм та проєктів щодо державної підтримки виявлено, що недостатньо уваги приділено особистим селянським господарствам (ОСГ), оскільки в окремих програмах отримання субсидій / дотацій чітко визначено, що претендувати можуть лише юридичні особи. До того ж у тих, де можуть брати участь ОСГ, є певні бар'єри – чисельність поголів'я не менше 3 або 5 корів. Тобто ті господарства, що мають 1–2 корови, залишаються без підтримки [2].

Особливо актуальним є зниження цих норм для ВПО (внутрішньо переміщених осіб), оскільки значна їх кількість переміщена саме в сільську місцевість. Більшість таких громадян не в змозі придбати відразу 3 корови та забезпечити їх усім необхідним, зазвичай вони купують 1–2. Тому, на наш погляд, доцільно переглянути умови надання субсидій / дотацій для таких верств населення з метою мотивації їх до утримання молочного скотарства.

На наш погляд, доцільно змінити для ОСГ такі вимоги щодо отримання субсидій / дотацій [3]:

1) на загальнодержавному рівні:

- молочне скотарство – скоротити чисельність із 3 до 2 голів ВРХ для отримання допомоги, а для ВПО – із 3 до 1 гол.;
- приріст корів – дати доступ до програм, які враховують інтереси лише юридичних осіб, для ВПО, які готові в перспективі створити молочководарні ферми (оскільки є різниця у виплаті у розмірі 20 тис./гол.).

2) на регіональному рівні:

- молочне скотарство – скоротити чисельність із 5 до 3 голів ВРХ для ВПО;
- приріст корів – дати доступ до програм, які враховують інтереси лише юридичних осіб, для ВПО, які готові в перспективі створити молочководарні ферми (оскільки є різниця у виплаті у розмірі 20 тис./гол.);
- активізувати роботу щодо подолання комунікативних бар'єрів, що виникають під час подачі та отримання допомоги.

Наразі єдиним механізмом отримання допомоги на молокотоварне виробництво для ОСГ є отримання дотацій через Державний аграрний реєстр. Проте цей процес є доволі складним та трудомістким для більшості господарств. Діючий алгоритм отримання дотації через ДАР передбачає проходження 3-х етапів. Цей алгоритм використовується і під час отримання дотації на кіз. Він є складним та потребує певного рівня вмінь і знань зі сторони ОСГ. Зокрема, як свідчить практика 2024 року, більшість отримувачів не лише не встигли отримати допомогу, але у них виникли складнощі ще на 1 та 2 етапах. І це були в основному фермери та господарства із середньою чисельністю 6 голів молочного ВРХ. Якщо ж взяти до уваги той факт, що в селищах значна кількість поголів'я утримується людьми похилого віку виникає питання щодо рівня обізнаності їх у наявних можливостях отримання допомоги у вигляді субсидій та дотацій.

Проте, незважаючи на складнощі, що виникли, за підсумками 2024 року було подано майже 15 тис. заявок на дотації на поголів'я ВРХ та майже 2 тис. заявок на поголів'я кіз та овець. Саме бажання отримати допомогу на нарощування поголів'я кіз та овець є одним із позитивних сигналів щодо появи підприємницьких ініціатив виведення козівництва та вівчарства із крафтового на промисловий рівень. Особливістю цієї галузі є те, що разом із мобільністю цих господарств за умови ефективного ведення прибутковість господарства досягається вже на другий рік. До того ж саме продукція козівництва має всі шанси стати одним із конкурентних на ринку органічної продукції як в Україні, так і за її межами [3].

Тому, на наш погляд, задля підвищення рівня активності ОСГ щодо отримання допомоги (не лише державного, але й міжнародного рівнів) доцільно удосконалити механізм взаємодії ОСГ із профільними інституціями під час отримання допомоги. Особливо актуальним це питання є за умов працевлаштування ВПО та надання їм інформаційно-консультаційної допомоги щодо одержання підтримки на ведення тваринництва усіх рівнів.

Визначено, що у воєнний та перший повоєнний період розвиток сільського господарства має відбуватись із дотриманням умов комплексності та системності. Виклики та загрози, що наразі наявні й обумовлені війною, ставлять нові завдання перед економічною наукою. Виникає необхідність перегляду діючих організаційно-економічних механізмів розвитку ключових товарних ринків. Насамперед має бути зміщено вектор на забезпечення потреб населення в товарах першої необхідності. Також під час розробки цих механізмів варто зосереджувати увагу на наявному ресурсному потенціалі. Варто прагнути балансу та дотримання рівноваги між галузями рослинництва і тваринництва через їх взаємозалежність та взаємодоповнюваність. Проведений аналіз діючих механізмів та алгоритмів отримання державної допомоги молокотоварними господарствами показав їх недосконалість, зокрема відносно ОСГ. Вважаємо за необхідне створити на місцевому рівні інсти-

туцію, що координуватиме та сприятиме реалізації Плану повоєнного відновлення України в частині відродження сільського господарства – Центр сприяння розвитку сільського господарства. Під час співпраці з органами влади та інформаційно-консультаційними центрами, дорадчими службами та науковими установами цей центр нівелює «інформаційні розриви» й сприятиме економії часу на реалізацію урядових програм та ініціатив.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Rakhman M., Hryzo D. Analysis of Ukraine's milk and dairy products market. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Economic Series*. 2021. № 101. P. 59–67. DOI: 10.26565/2311-2379-2021-101-06.
2. Stability of the dairy market functioning in the system of vertically adjacent markets of Ukraine / O. Nikishyna, M. Tarakanov, D. Bochkarov, N. Chebotarova. *Food Industry Economics*. 2022. № 14(3). P. 3–18.
3. Improvement of the organizational and economic mechanism of the functioning of the Ukrainian market of milk and dairy products in the conditions of war. *Economic innovations*. 2024. Vol. 26, № 3(92). P. 104–115.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Солоненко Ю. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: u.solonenko@donnu.edu.ua

Розвиток соціальних підприємств є дуже важливим аспектом, оскільки в Україні існує безліч соціальних проблем, кількість яких лише зросла з початком війни. Через складну економічну ситуацію держава не зможе вирішити всі проблеми соціально вразливих людей. Соціальні підприємства поєднують бізнес-підходи з соціальною місією, що робить їх ефективними інструментами для досягнення позитивних змін у суспільстві. У цьому контексті соціальне підприємництво може відігравати ключову роль, пропонуючи стійкі рішення для соціальних проблем.

Багато праць іноземних та українських дослідників – З. Галушки, Л. Долуда, А. Корнецького, Т. Лайонса, Дж. Мейра, Шт. Пенья Кіка та інших, – присвячено питанню розвитку соціального підприємництва.

Становище правової регуляції соціальних підприємств в Україні покращується, але все ще потребує доопрацювання. Законодавство поступово адаптується до специфіки соціального підприємництва, але є необхідність у більш чітких визначеннях, стандартах і механізмах контролю для забезпечення прозорості та ефективності діяльності. На кінець 2023 року в Україні зареєстровано приблизно 600 соціальних підприємств. Ці організації охоплюють різні сфери діяльності, включно з охороною здоров'я, освітою, екологією, підтримкою вразливих груп населення та іншими соціально значущими напрямками.